

SVEIKATOS MOKYMO IR LIGŲ PREVENCIJOS CENTRAS

**SVEIKATOS MOKYMAS.
ATVEJO ANALIZĖS METODO PANAUDOJIMAS
MOKANT APIE NUODINGŲJŲ MEDŽIAGŲ
POVEIKĮ ŽMOGAUS SVEIKATAI (7)**

PRAKTINIO TAIKYMO PAVYZDYS

Vilnius

2017

**Sveikatos mokymas: atvejo analizės metodo
panaudojimas mokant apie nuodingųjų medžiagų
poveikį žmogaus sveikatai (7)**

Metodiniai patarimai (praktinio taikymo pavyzdys)

Parengė:
Viktorija Karlienė

Leidinyi skirtas asmens ir visuomenės sveikatos priežiūros
specialistams, užsiimantiems gyventojų sveikatos mokymu.

Kalbos redaktorė
Lina Biekštaitė

Viršelio piešinio autorė
Evelina Vitkauskienė

TURINYS

PRATARMĖ	4
TRUMPAI APIE ATVEJO ANALIZĖS METODĄ IR JO PANAUDOJIMĄ SVEIKATOS MOKYMO PRAKTIKOJE	5
ATVEJO ANALIZĖS METODO TAIKYMAS MOKANT APIE NUODINGŪJŲ MEDŽIAGŲ POVEIKĮ ŽMOGAUS SVEIKATAI (PRAKTINIO TAIKYMO PAVYZDŽIAI)	5
1 pavyzdys.	6
2 pavyzdys.	8
LITERATŪRA	9

PRATARMĖ

Šiuo leidiniu Sveikatos mokymo ir ligų prevencijos centro Sveikatos mokykla tęsia publikacijų apie mokymo formas ir metodus, jų panaudojimą praktinėje sveikatos mokymo veikloje seriją.

Šiame leidinyje supažindinama su atvejo analizės metodo panaudojimu mokant apie nuodingųjų medžiagų poveikį žmogaus sveikatai. Leidinys skirtas asmens ir visuomenės sveikatos priežiūros specialistams, sveikatos edukologams, sveikatos mokymo organizatoriams, užsiimantiems gyventojų sveikatos ugdymu ir mokymu.

Rengiant atvejų aprašus buvo remiamasi cheminių medžiagų valdymą reglamentuojančiais teisės aktais.

TRUMPAI APIE ATVEJO ANALIZĖS METODĄ IR JO PANAUDOJIMĄ SVEIKATOS MOKYMO PRAKTIKOJE

Šiame leidinyje pateikiami atvejo analizės metodo taikymo mokant apie nuodingųjų medžiagų žalingą poveikį žmogaus sveikatai pavyzdžiai. Mokymo kurso pabaigoje mokymo dalyviui (grupei) pateikiama situacija, kurioje reikia atrasti neigiamus reiškinius (kenkiančias sveikatai priežastis), išanalizuoti pastebėtas priežastis remiantis išklaustytu nuodingųjų medžiagų valdymo kursu (nurodyti teisinio reglamentavimo šaltinį, straipsnį) ir paaiškinti, kaip reikia keisti situaciją (ką daryti), kad neigiamas poveikis sveikatai būtų pašalintas iš aprašytos veiklos.

Atvejo analizė gali užimti visą mokymo laiką arba būti paskaitos ar praktinio užsiėmimo sudedamoji dalis. Paskaitos ar užsiėmimo metu pateikiama situacija (jos aprašas), kad besimokantieji ją išanalizuotų ir pasiūlytų galimus sprendimo būdus. Kiekvienas būdas turi būti aptartas ir kritiškai įvertintas. Analizuojant konkrečius atvejus pasikeičiama žiniomis ir patirtimi.

Atvejo aprašas yra skaitomas ir analizuojamas kiekvieno mokymo dalyvio individualiai, o po to vyksta diskusijos grupėmis. Kiekviena grupė vėliau pristato savo rezultatus kitoms, vyksta diskusija, kurioje dalyvauja ir ją apibendrina dėstytojas, pabrėždamas, kas buvo analizuojant ir aptariant sužinota ir kaip tai susiję su realia praktika. Taip pat pateikiami klausimai, į kuriuos turėtų atsakyti atvejį analizuojantys dalyviai.

Analizuojant atvejį taikomas situacijos tyrimo mokymosi metodas, kuris padeda besimokantiesiems sujungti į visumą praktinius gebėjimus ir įgytas teorines žinias.

**ATVEJO ANALIZĖS METODO TAIKYMAS MOKANT APIE NUODINGŪJŲ
MEDŽIAGŲ POVEIKĮ ŽMOGAUS SVEIKATAI
(PRAKTINIO TAIKYMO PAVYZDŽIAI)**

1 pavyzdys.

Mokymo temos: nuodingosios medžiagos, jų savybės, poveikis žmogaus sveikatai, lėtinio ir ūmaus apsinuodijimo nuodingosiomis medžiagomis požymiai, profesinės rizikos veiksniai, jų poveikis žmogaus sveikatai, saugaus darbo su nuodingosiomis medžiagomis įgūdžių formavimas

Mokymo dalyviams pateikiamas situacijos mokykloje aprašymas

GALIMOS SITUACIJOS MOKYKLOJE APRAŠYMAS

X mokykloje ilgai dirbusi chemijos mokytoja pradėjo sirguliuoti: atsirado galvos skausmai, silpnumas, kosulys, pablogėjo regėjimas, ašarojo akys, vargino nuolatinis odos niežėjimas. Dėl pablogėjusios sveikatos mokytoja išėjo iš darbo. Įdarbinta jauna specialistė, mokydama

mokinius apie cheminių medžiagų savybes, taip pat dažnai atlikdavo bandymus, kuriuose naudodavo H_2SO_4 , HCl , $NaOH$, KOH , $CaCl_2$, $KMnO_4$, metaną, eteną, benzeną ir kt. chemines medžiagas.

Po dvejų intensyvaus darbo metų chemijos kabinete ji taip pat pradėjo skųstis sveikata (galvos svaigimu, čiauduliu, akių uždegimu, padidėjusiu nuovargiu, nuolatinio irzlumu, nevaisingumu). Atsižvelgdama į susiklosčiusią situaciją, mokyklos administracija nusprendė išsiaiškinti chemijos mokytojų sveikatos sutrikimo priežastis, patikrinti, ar darbai buvo organizuojami pagal higienos normoje ir kituose norminiuose dokumentuose nustatytus darbų saugos reikalavimus.

Išanalizavus pateiktą atvejo aprašymą prašoma atsakyti į klausimus:

1. Kodėl chemijos mokytojų sveikata pablogėjo po kelių darbo metų?
2. Kokios cheminės medžiagos galėjo turėti neigiamą poveikį mokytojų sveikatai?
3. Kokiu būdu patekusios į organizmą cheminės medžiagos gali turėti neigiamą poveikį žmogaus sveikatai?
4. Ar chemijos laboratorinių darbų kabinete naudotos cheminės medžiagos (nuodingos/pavojingos) galėjo turėti neigiamą įtaką mokytojų sveikatai?
5. Iš kur galima sužinoti apie cheminių (pavojingų/nuodingų) medžiagų žalingą poveikį žmogaus organizmui?
6. Kur galima sužinoti, kaip turi būti įrengta saugi darbo vieta mokytojui ir mokiniui mokyklos chemijos kabinete?
7. Kas turi užtikrinti saugių darbo ir mokymo vietų įrengimą mokyklos chemijos kabinete?
8. Kas reglamentuoja chemijos mokytojų periodinį sveikatos patikrinimą?
9. Kas privalo organizuoti profilaktinius mokyklos chemijos mokytojų sveikatos patikrinimus?

2 pavyzdys.

Mokymo temos: nuodingosios medžiagos, jų savybės, poveikis žmogaus sveikatai, lėtinio ir ūmaus apsinuodijimo nuodingosiomis medžiagomis požymiai, profesinės rizikos veiksniai, jų poveikis žmogaus sveikatai, saugaus darbo su nuodingosiomis medžiagomis įgūdžių formavimas

Mokymo dalyviams pateikiamas situacijos sveikatinimo paskirties įstaigoje aprašymas

GALIMOS SITUACIJOS SVEIKATINIMO ĮSTAIGOJE APRAŠYMAS

Naujai įsteigtas SPA centras nusipirko dezinfekantų reglamentuotai procedūrų saugai ir patalpų švarai palaikyti. Nepakankamai informuotas ūkvedys nupirko Lietuvoje neautorizuotą dezinfekantą „X“, atsižvelgdamas tik į jo kainą. Neperskaičius gamintojo pateiktos informacijos apie šio dezinfekanto naudojimo paskirtį, jis buvo panaudotas procedūrų įrenginiams ir vandeniui dezinfekuoti. SPA procedūrų lankytojai padėjo skūstis dėl odos niežėjimo, akių dirginimo, kūno paviršiuje atsiradusių dėmių. Reaguodama į SPA centro lankytojų skundus, kontroliuojanti institucija (Nacionalinio visuomenės sveikatos centro teritorinis padalinys) atliko neplaninį SPA įrenginių ir vandens patikrinimą, kurio metu Nacionalinė visuomenės sveikatos priežiūros laboratorija (NVSPL) tyrė dušuose, prausyklose, tualetuose esančių įrenginių paviršius, su kuriais gali liestis lankytojų oda. Minėti paviršiai, vadovaujantis atitinkamais teisės aktais, privalo būti dezinfekuojami biocidiniais produktais, naikinančiais tuberkuliozės bakterijas, mielinius ir sporas sudarančius grybelius. NVSPL tyrė mikrobinės taršos, fizikinių, cheminių rodiklių atitikimą nustatytus reikalavimus. Dalis tirtų bandinių neatitiko minėtų reikalavimų, be to, kontroliuojančios institucijos buvo nustatyta, kad šio SPA centro vandens ir įrenginių valymas neužtikrina tinkamos lankytojų sveikatos saugos (ne pagal paskirtį naudotas neautorizuotas dezinfekantas), ne visos dezinfekcijos procedūros atliekamos pagal norminiuose dokumentuose nustatytus reikalavimus.

Išanalizavus pateiktą atvejo aprašymą prašoma atsakyti į klausimus:

1. Ar panaudotas dezinfekantas buvo nustatyta tvarka autorizuotas Lietuvoje?
2. Ar dezinfekantas buvo panaudotas pagal gamintojo nurodytą paskirtį?
3. Ar SPA vidaus tvarkos taisyklėse turi būti nurodyta, kaip dažnai turi būti valomi paviršiai, su kuriais galėtų liestis lankytojų oda?
4. Kas leidžia įtarti, kad SPA lankytojų alerginės kūno ir akių reakcijos buvo dėl dezinfekanto „X“ panaudojimo įrenginių dezinfekcijai?
5. Ką reikėtų daryti, kad taip neatsitiktų ateityje?
6. Kas įstaigoje yra atsakingas už tinkamą dezinfekantų parinkimą ir taisyklingą naudojimą?

LITERATŪRA

1. Sveikatos mokymas: mokymo formos ir metodai (1). Parengė Javtokas Z. Informacinis metodinis leidinys. 2012. Prieiga internete:

http://www.smlpc.lt/media/file/Skyriu_info/Metodine_medziaga/Mokymo%20metodai.pdf.

2. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2001 m. liepos 24 d. įsakymas Nr. 97/406 „Dėl darbuotojų apsaugos nuo cheminių veiksnių darbe nuostatų bei darbuotojų apsaugos nuo kancerogenų ir mutagenų poveikio darbe nuostatų patvirtinimo“.

3. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2017 m. kovo 13 d. įsakymas Nr. V-284 „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2011 m. rugpjūčio 10 d. įsakymo Nr. V-773 „Dėl Lietuvos higienos normos HN 21:2011 „Mokykla, vykdanči bendrojo ugdymo programas. Bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ patvirtinimo“ pakeitimo“.

4. 2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1272/2008 dėl cheminių medžiagų ir mišinių klasifikavimo, ženklinimo ir pakavimo.

5. 2012 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 528/2012 dėl biocidinių produktų tiekimo rinkai ir jų naudojimo.

6. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2016 m. lapkričio 25 d. įsakymas Nr. V-1334 „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2005 m. liepos 12 d. įsakymo Nr. V-572 „Dėl Lietuvos higienos normos HN 109:2005 „Baseinai. Įrengimo ir priežiūros saugos sveikatai reikalavimai“ patvirtinimo“ pakeitimo“.